

УДК351:347.77/.78](477)

DOI: 10.26693/pard2018.02.322

ПРОБЛЕМИ СТАНОВЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЮ ВЛАСНІСТЮ В УКРАЇНІ

Ємельянов В. М., д-р наук з держ., упр., професор, Інститут державного управління, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Слободянюк Д. С., аспірант Інститут державного управління, Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, Україна

Статтю присвячено аналізу становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні. Виявлено, узагальнено та надано характеристику етапів становлення системи державного управління інтелектуальною власністю за період незалежності України. Здійснено короткий аналіз нормативно-правової бази в сфері інтелектуальної власності в Україні. Проаналізовано систему та організаційну структуру державних органів, визначено їх основні повноваження на сучасному етапі. Визначено важливість спрямування державної політики на подальше удосконалення в сфері інтелектуальної власності. Вказано на необхідність забезпечення розвитку системи фінансового та податкового стимулювання інноваційної діяльності, посилення координації центральних органів виконавчої влади в частині комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності та створення ефективної інфраструктури ринку інтелектуальної власності. Важливим завданням в цій сфері публічного адміністрування є забезпечення нормативно-правового розвитку франчайзингу, забезпечення інформаційної підтримки суб'єктів ринку об'єктів інтелектуальної власності та усунення прогалів в антимонопольному законодавстві України. У статті визначено основні проблеми, які потребують їх вирішення для можливості удосконалення державного управління інтелектуальною

власністю в Україні. Автором запропоновано напрямки, розвиток яких, дозволить удосконалити механізми державного управління в сфері інтелектуальної власності в Україні та підвищити рівень інновацій.

Ключові слова: *державне управління, публічне адміністрування, система, інтелектуальна власність, державний орган, проблеми.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Україна за часи своєї незалежності пройшла не простий шлях становлення державного управління інтелектуальною власністю, однак незважаючи на позитивні зміни в цій сфері більшість з проблем залишаються невирішеними. Така ситуація пов'язана з досить високим рівнем піратства та обігу контрафактної продукції, що становить загрозу для економіки держави та підвищення ризиків для здоров'я населення; невирішеністю питань порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет; незавершеністю робіт із впровадження системи електронного подання заявок щодо надання правової охорони об'єктам промислової власності та їх електронного діловодства; наявності не ліцензованого програмного забезпечення в органах державної влади та місцевого самоврядування; існування проблем у сфері колективного управління правами інтелектуальної власності; низьким рівнем культури та обізнаності населення в сфері інтелектуальної власності.

В Україні склалася ситуація щодо недостатнього рівня комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності, в результаті чого відбувається процес гальмування розвитку високотехнологічних і економічно важливих для України та її майбутнього галузей народного господарства.

В цілому в Україні рівень захисту прав інтелектуальної власності на даний момент залишається достатньо низьким. Впровадження та реалізація заходів щодо посилення захисту інтелектуальної власності в Україні на рівні механізмів державного управління стає запорукою позитивних змін в цій сфері.

Одним із основних напрямків зовнішньої політики України є її інтеграція як повноправного члена в світове та європейське економічне і культурне співтовариство. Важливою складовою цього процесу є створення максимально сприятливих правових, організаційних та економічних умов для юридичних і фізичних осіб щодо набуття, здійснення та захисту прав інтелектуальної власності. Тому, одним з першочергових завдань залишається подальша адаптація національного законодавства до законодавства ЄС.

Аналіз досліджень і публікацій. В теорії проблема державного управління інтелектуальною власністю знайшла своє відображення в працях вітчизняних науковців таких як: М.Вачевський, П.Цибульов, Ю.Кузнецов, В.Зінов, Ю.Суїні, В.Чеботарьов. Однак, хотілось би зауважити, що у працях вищевказаних вітчизняних науковців дане питання розглядається в основному в економічному та правовому аспектах. Інтелектуальна власність та її захист розглядалися як об'єкт державного регулювання такими вченими, як: І.Близнець, Н.Дригваль, Г.Запорожець, Н.Можарівська, М.Паладій, А.Селезнев, С.Сопотян, О.Юрченко та ін. В працях цих науковців велика увага приділялась питанням державного регулювання захисту інтелектуальної власності. Аспект державного управління, а саме процес становлення державного управління інтелектуальною власністю за весь період незалежності України, враховуючи реформування та постійну оптимізацію, в контексті виявлення невирішених проблеми в цій сфері, є маловивченим.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Здійснити аналіз процесу становлення державного управління інтелектуальною власністю за період незалежності України, а також виявити невирішені проблеми в цій сфері. Охарактеризувати сучасний стан та надати пропозиції щодо подальшого удосконалення механізмів державного управління інтелектуальною власністю в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Створення ефективної та повноцінної системи державного управління інтелектуальною власністю перш за все залежить від досконалості нормативно-правової бази, сформованості інфраструктури системи правової

охорони інтелектуальної власності, ефективності підготовки та підвищення кваліфікації фахівців в цій сфері.

Після проголошення незалежності України виникла потреба у створенні та поступовому удосконаленні системи державного управління інтелектуальною власністю та приведення її у відповідність до міжнародних стандартів. Цей процес становлення та подальшого розвитку відбувався поетапно [1, с. 1-2].

Перший етап становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні відбувався в період з 1991 до 1994 року. В цей період було закладено найнеобхідніші законодавчі основи та створено базові організаційні структури. Цей процес розвивався за наступними напрямками:

1. Підтвердження участі України в міжнародних угодах з питань захисту прав інтелектуальної власності, зокрема в Паризькій конвенції про охорону промислової власності, Мадридській угоді про міжнародну реєстрацію знаків, Договорі про патентну кооперацію, що набрали чинності для України 25 грудня 1991 року, а також у Конвенції, що засновує Всесвітню організацію інтелектуальної власності від 26 квітня 1970 року, у Всесвітній конвенції про авторське право від 27 травня 1973 року.

2. Прийняття, з урахуванням міжнародних регулятивних норм, низки спеціальних нормативно-правових актів щодо охорони інтелектуальної власності в окремих сферах: Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» від 21 квітня 1993 року, Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» від 15 грудня 1993 року, Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» від 15 грудня 1993 року, Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 15 грудня 1993 року, Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 року, а також Указ Президента України «Про Тимчасове положення про правову охорону об'єктів промислової власності та раціоналізаторських пропозицій в Україні» від 18 вересня 1992 року.

3. Внесення положень про охорону інтелектуальної власності до інших нормативно-правових актів, що регулюють окремі сфери соціально-економічної діяльності: Закон України «Про власність» від 7

лютого 1991 року – розділ «Право на інтелектуальну власність», Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» від 16 квітня 1991 року, Митний кодекс України від 12 грудня 1991 року, Основи законодавства України про культуру від 14 лютого 1992 року, Закон України «Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» від 18 лютого 1992 року та інші.

4. Прийняття низки нормативн-правових документів, що захищають економічні інтереси творчих працівників, зокрема постанови Кабінету Міністрів України «Про розміри відрахувань до фондів творчих спілок України за використання творів літератури та мистецтва» від 3 березня 1992 року, постанови Кабінету Міністрів України «Про мінімальні ставки авторської винагороди за використання творів літератури і мистецтва» від 18 листопада 1994 року.

5. Створення у складі Комітету з науково-технічного прогресу при Кабінеті Міністрів України на базі Патентного фонду України Державного патентного відомства України, що почало виконувати функції центрального органу державної виконавчої влади у сфері охорони промислової власності та повинно було здійснювати правову охорону об'єктів промислової власності, видачу патентів та інші охоронні документи на винаходи, промислові зразки, а також забезпечити функціонування єдиної патентної системи на території України [2].

6. Створення на базі Українського республіканського агентства з авторських і суміжних прав Державного агентства з авторських і суміжних прав для реалізації політики України у галузі авторського права, забезпечення права і законних інтереси авторів творів науки, літератури і мистецтва, артистів-виконавців, творців звуко- і відеозаписів, організацій ефірного мовлення [3].

Другий етап становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні відбувався в період з 1995 до 1999 року. Цей період був обумовлений двома чинниками. По-перше, запровадженням курсу на радикалізацію соціально-економічних реформ в країні. По-друге, прийняттям Україною низки важливих міжнародних зобов'язань, що безпосередньо включали заходи із впровадження міжнародних стандартів охорони інтелектуальної власності. Цей етап характеризувався наступним:

1. Помітним розширенням міжнародно-правової основи охорони інтелектуальної власності в країні – за рахунок приєднання України до Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів від 25 жовтня 1995 року, Міжнародної конвенції про охорону нових сортів рослин від 3 листопада 1995 року, Договору про закони щодо товарних знаків від 1 серпня 1996 року, Женевської конвенції про охорону інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм 1971 року від 18 лютого 2000 року.

2. Закріпленням у 1996 році в Конституції України права кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності, а також гарантування свободи літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захисту інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Крім того, було закріплено, що кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може використовувати або поширювати їх без його згоди, за винятками, встановленими законом [4].

3. Подальшим розвитком спеціального законодавства з виходом його на ряд нових, не традиційних для України сфер регулювання за рахунок прийняття нормативно-правових актів, таких як: Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» від 7 червня 1996 року, Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» від 5 листопада 1997 року, Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» від 16 червня 1999 року. В той же час були внесені суттєві зміни та доповнення до вже чинного законодавства з метою його вдосконалення, зокрема за рахунок прийняття Закону України «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України щодо охорони інтелектуальної власності» від 28 лютого 1995 року та Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» від 16 червня 1999 року.

4. Істотним розширенням регулювання окремих питань творчої діяльності, зокрема закріпленням відповідних норм в Законі України «Про наукову і науково-технічну експертизу» від 10 лютого 1995

року, Законі України «Про видавничу діяльність» від 5 червня 1997 року, Законі України «Про професійних творчих працівників і творчі союзи» від 7 жовтня 1997 року, Закон України «Про кінематографію» від 13 січня 1998 року.

5. Запровадження порядку державної реєстрації прав автора на твори науки, літератури та мистецтва.

6. Створення Державного комітету України з питань науки та інтелектуальної власності на базі Міністерства України у справах науки і технологій, Державного патентного відомства України та Державного агентства України з авторських і суміжних прав, що ліквідувалися відповідно до Указу Президента України «Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України» від 13 березня 1999 року [5]. Але Державний комітет України з питань науки та інтелектуальної власності не зміг забезпечити ефективне функціонування системи захисту прав інтелектуальної власності та не була створена організаційна структура, здатна належним чином виконувати всі функції діючого патентного відомства. У зв'язку з цим, відповідно до Указу Президента України «Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади» від 15 грудня 1999 року було зупинено дію Указу Президента України «Про зміни в системі центральних органів виконавчої влади України» від 13 березня 1999 року і утворено Міністерство освіти і науки України на базі Міністерства освіти України та Державного комітету України з питань науки та інтелектуальної власності, що були ліквідовані [6].

Третій етап становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні відбувався в період з 2000 до 2007 року. Цей період був пов'язаний із завершенням кризового періоду розвитку економіки України та проголошеними стратегічними планами переходу на інноваційну модель розвитку, що було зумовлено прийняттям у вересні 2000 року Програми інтеграції України до Європейського Союзу, активізації політики щодо приєднання України до СОТ, а також за рахунок тиску на Україну в цьому питанні з боку США. Характерними особливостями третього етапу є наступні:

1. Посилення комплексного підходу до вдосконалення охорони інтелектуальної власності, про що свідчать: Указ Президента Украї-

ни «Про заходи щодо охорони інтелектуальної власності в Україні» від 27 квітня 2001 року та Програма розвитку державної системи охорони інтелектуальної власності в Україні на 2001-2004 роки, що була ухвалена 22 грудня 2000 року.

2. Інтенсифікація участі України в системі міжнародних конвенцій і договорів з інтелектуальної власності з акцентом на найновітніші міжнародні регулюючі норми.

3. Приєднання України до Ніщцької угоди про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 29 грудня 2000 року, Протоколу до Мадридської Угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 20 грудня 2000 року і Міжнародної конвенції про охорону інтересів виконавців, виробників фонограм та організацій мовлення від 20 травня 2002 року [7].

4. Узгодження національного законодавства з вимогами Угоди про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності від 06 грудня 2005 року (Угоди TRIPS) Світової організації торгівлі (СОТ) [8, с.3].

Четвертий етап становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні відбувався в період з 2007 до 2010 року. Цей період був досить насиченим на позитивні зміни, але головною подією цього етапу стало вступ України до СОТ. Цей процес розвивався за наступними напрямками:

1. Прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання реалізації Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» від 1 серпня 2007 року, якою уведено в дію «Типове положення про структурний підрозділ з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності міністерства, іншого центрального органу виконавчої влади, Національної та галузевих академій наук [9].

2. Прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законів України з питань інтелектуальної власності в частині виконання вимог, пов'язаних зі вступом України до СОТ» від 10 квітня 2008 року. Цим Законом внесено зміни до Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» та Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», які спрямовані на приведення чинного законодавства у відповідність до норм Уго-

ди TRIPS, зокрема, вирішено питання співіснування знаків для товарів і послуг та географічних зазначень. Ухвалення цього Закону сприяло вступу України до Світової організації торгівлі. Прийняття 17 грудня 2008 року Закону України «Про приєднання України до Страсбурзької угоди про Міжнародну патентну класифікацію» та Закону України «Про приєднання України до Локарнської угоди про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків» [10].

4. Прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 18.01.2003 № 71» від 02 квітня 2009 року, відповідно до якої вдосконалилась процедура виплати винагороди суб'єктами господарювання за використання фонограм, відеограм, опублікованих з комерційною метою, та зафіксованих у них виконань [11].

5. Виконання зобов'язань, взятих Україною у зв'язку з проведенням в Україні фінальної частини чемпіонату Європи 2012 року з футболу [12].

П'ятий етап становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні відбувався в період з 2011 до 2015 року. Характерними особливостями п'ятого етапу є наступні:

1. Схвалення Верховною Радою України Рекомендацій парламентських слухань на тему: «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», а також приведення у відповідність законодавства у сфері інтелектуальної діяльності до вимог Закону України «Про адміністративні послуги» [13].

2. Утворення Державної служби інтелектуальної власності України відповідно до Указу Президента України «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» від 9 грудня 2010 року, діяльність якої спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через Міністра освіти і науки, молоді та спорту, а Указом Президента України від 8 квітня 2011 року затверджено Положення про Державну службу інтелектуальної власності України [14].

3. Здійснення заходів, спрямованих, зокрема, на адаптацію національного законодавства до законодавства Європейського Союзу в зазначеній галузі.

4. Приєднання України до міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності та отриманні в 2013 році Державною службою інтелектуальної власності України статусу Міжнародного пошукового органу та Органу міжнародної попередньої експертизи. В цьому процесі важливу роль зіграло Міністерство закордонних справ України [15].

Шостий етап становлення державного управління інтелектуальною власністю в Україні розпочався в 2016 році та триває до сьогоднішнього дня. Цей процес розвивається за наступними напрямками:

1. Схвалення Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні. Зокрема положеннями Концепції передбачено впровадження в Україні європейських стандартів життя, встановлення сприятливих умов для високотехнологічного, інтелектуальномісткого бізнесу, створення оптимальної, якісної та ефективної державної системи правової охорони інтелектуальної власності. Також, згідно з положеннями Концепції була запланована реорганізація системи колективного управління майновими авторськими та суміжними правами та удосконалення національної правової бази, її гармонізації з актами Європейського Союзу та оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності [16].

2. Прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання оптимізації діяльності центральних органів виконавчої влади державної системи правової охорони інтелектуальної власності» від 23 серпня 2016 року якою визначено, що Міністерство економічного розвитку і торгівлі стало правонаступником Державної служби інтелектуальної власності, що ліквідується, в частині реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності [17].

3. Утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності відповідно до Указу Президента України «Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності» від 29 вересня 2017 року [18].

4. Утворення Ради з питань інтелектуальної власності відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про утворення Ради з питань інтелектуальної власності» від 07 лютого 2018 року [19].

5. Прийняття Закону України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» від 15 травня 2018 року, яким визначено правові та організаційні засади колективного управління майновими правами суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав в Україні [20].

6. Втрата чинності Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 року в якому було визначено, на відміну від прийнятого Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року, що одним з пріоритетних напрямків національних інтересів України є розвиток інтелектуального потенціалу Українського народу, а недосконалість механізмів захисту прав інтелектуальної власності була визначена як одна із загроз національним інтересам і національній безпеці України [21].

Слід зазначити, що пройшовши не простий процес становлення, який є досі триваючим, враховуючи постійне реформування та адаптацію українського законодавства до міжнародних стандартів, в Україні на даний момент діє оптимізована система державного управління інтелектуальною власністю.

На сучасному етапі державотворення вищою ланкою в системі державного управління є Президент України, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Верховний суд України.

Головним в системі виконавчих органів в сфері реалізації державної політики у сфері інтелектуальної власності є Міністерство економічного розвитку і торгівлі України – центральний орган виконавчої влади України, що виконує функції Державної служби інтелектуальної власності, яка ліквідується, в цій сфері. До структури Міністерства економічного розвитку і торгівлі України входить департамент інтелектуальної власності, який крім основних своїх функцій здійснює організаційне, інформаційне та матеріально-технічне забезпечення діяльності Апеляційної палати Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [22].

До інших відомств України, які так чи інакше пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, відносяться:

1. Міністерство внутрішніх справ України – центральний орган виконавчої влади України, діяльність якого спрямована на ви-

явлення та припинення фактів порушення прав інтелектуальної власності [23].

2. Міністерство охорони здоров'я України – центральний орган виконавчої влади України, що здійснює формування державної політики в сфері захисту інтелектуальної власності та доступу до лікарських засобів [24].

3. Міністерство культури України – центральний орган виконавчої влади України, що відповідає за формування державної політики у сфері кінематографії, культури та мистецтв, охорони культурної спадщини, вивезення, ввезення і повернення культурних цінностей, державної мовної політики [25].

4. Міністерство освіти і науки України – центральний орган виконавчої влади України, що хоч і не має прямих функцій в сфері інтелектуальної власності, але його діяльність спрямована на підвищення доступності якісної конкурентоспроможної освіти відповідно до вимог інноваційного сталого розвитку суспільства та економіки [26].

5. Міністерство закордонних справ України – центральний орган виконавчої влади України, що відповідає за забезпечення проведення зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на розвиток політичних, економічних, гуманітарних, правових, наукових та інших зв'язків з іноземними державами та міжнародними організаціями [27].

6. Міністерство фінансів України – центральний орган виконавчої влади України, що здійснює важливу роль у функціонуванні системи інтелектуальної власності, зокрема у підтримці створення та використання об'єктів інтелектуальної власності через фінансові та податкові механізми [28].

7. Міністерство юстиції України – центральний орган виконавчої влади України, що проводить правову експертизу проектів законів та нормативно-правових актів, що підлягають державній реєстрації, зокрема тих, що стосуються прав інтелектуальної власності, на відповідність законодавству України [29].

8. Державна фіскальна служба України – центральний орган виконавчої влади України, який хоч і знаходиться на стадії реорга-

нізації, але не зважаючи на це, на даний момент повноцінно функціонує, а новостворена Державна митна служба забезпечуватиме захист прав інтелектуальної власності у процесі зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів, ведення митного реєстру об'єктів права інтелектуальної власності [30].

9. Антимонопольний комітет України – державний орган зі спеціальним статусом, який забезпечує захист інтересів суб'єктів підприємництва від недобросовісної конкуренції, пов'язаної з неправомірним використанням об'єктів права інтелектуальної власності [31].

10. Фонд державного майна України – центральний орган виконавчої влади із спеціальним статусом, що реалізує державну політику у сфері оцінки майнових прав на об'єкти права інтелектуальної власності [32].

11. Рада національної безпеки і оборони України – координаційний орган з питань національної безпеки і оборони при Президентові України, що координує й здійснює поточний контроль за діяльністю органів виконавчої влади у сфері національної безпеки і оборони, зокрема у площині реалізації державної політики щодо захисту та розвитку сфери інтелектуальної власності [33].

12. Служба безпеки України – державний орган спеціального призначення, що бере участь у розробленні та здійсненні заходів із забезпечення захисту державної таємниці, сприяння в збереженні комерційної таємниці, запобігання правопорушенням у сфері інтелектуальної власності [34].

13. Генеральна прокуратура України – єдина централізована система органів державної влади, що здійснює нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів України [35].

14. Державна інспекція України з питань захисту прав споживачів – центральний орган виконавчої влади в Україні, який здійснює у межах своєї компетенції контроль за додержанням законодавства про рекламу [36].

Також важливу роль у структурі органів державного управління в сфері інтелектуальної власності відіграють організації, що утворюють інфраструктуру діяльності в цій сфері такі як: Український

інститут інтелектуальної власності та Українське агентство з авторських та суміжних прав. Український інститут інтелектуальної власності (УКРПАТЕНТ) – державне підприємство, що входить до структури Міністерства економічного розвитку і торгівлі в Україні і відповідає за проведення формальної та кваліфікаційної експертизи заявок на об’єкти промислової власності (винаходи, корисні моделі, промислові зразки, знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем та зазначення походження товарів) на відповідність умовам надання правової охорони, вносить рішення щодо видачі охоронних документів, забезпечує здійснення державної реєстрації об’єктів промислової власності та офіційної публікації відомостей про них. Українське агентство з авторських та суміжних прав (УА-АСП) – українська державна організація колективного управління, що спеціалізується на зборі і виплаті авторської винагороди (роялті). Основною задачею організації є управління на колективній основі і захист майнових авторських прав вітчизняних і зарубіжних авторів на території України [37].

Однак, враховуючи той факт, що 15 травня 2018 року Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав» яким визначено правові та організаційні засади колективного управління майновими правами суб’єктів авторського права і (або) суміжних прав в Україні Українське агентство з авторських та суміжних прав буде ліквідовано. Відповідно до ч. 4 розділу VI «Прикінцеві і перехідні положення» вищевказаного Закону Міністерство економічного розвитку і торгівлі) протягом чотирнадцяти місяців з дня набрання чинності цього Закону зобов’язана вжити заходів для приведення колективного управління майновими авторськими правами у відповідність із вимогами цього Закону. Але станом на даний момент Українське агентство з авторських та суміжних прав працює у звичайному режимі та продовжує виконувати покладені на нього повноваження щодо забезпечення прав і законних інтересів авторів та правовласників [20].

Проаналізувавши етапи становлення державного управління інтелектуальною власністю, а також сучасну та оптимізовану систему

державних органів в сфері державного управління інтелектуальною власністю в Україні виявлено проблеми, які на всіх етапах становлення лишались поза увагою органів державної влади щодо їх вирішення або взагалі так і не були вирішені. Серед таких проблем можливо виділити такі:

1. Тривалий процес утворення та подальше гальмування початку функціонування Вищого суду з питань інтелектуальної власності.

2. Відсутність відповідних норм в Законі України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року щодо розвитку інтелектуального потенціалу Українського народу та механізмів захисту прав інтелектуальної власності як чинників національної безпеки України.

3. Відсутність нормативно-правового забезпечення розвитку франчайзингу.

4. Відсутність ефективних механізмів захисту знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань, авторських прав на об'єкти інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

5. Наявність прогалів в антимонопольному законодавстві.

6. Відсутність функціонування цивілізованого та легального ринку об'єктів інтелектуальної власності, що могло б вирішити питання існування диспропорції між попитом і припозицією об'єктів інтелектуальної власності.

7. Відсутність спеціальних підрозділів в органах державної влади з питань захисту прав інтелектуальної власності, що б підвищило ефективність діяльності таких органів за рахунок застосування перевірених світовою практикою заходів боротьби з порушеннями прав інтелектуальної власності.

8. Дефіцит належного державного фінансування, що зумовлює постійне реформування та оптимізацію діяльності органів виконавчої влади системи правової охорони інтелектуальної власності, що не завжди має на меті реальне удосконалення роботи таких органів та приведення їх діяльності у відповідність до міжнародних стандартів.

Висновки. Аналіз процесу становлення та подальшого розвитку державного управління інтелектуальною власністю в Україні

дає змогу дійти до таких висновків. По-перше, процес становлення та подальшого розвитку державного управління інтелектуальною власністю не можливо назвати повноцінним та послідовним, зважаючи на наявність низки невирішених проблем в цій сфері. По-друге, сформована на даний момент організаційна структура державного управління інтелектуальною власністю в Україні є досить розгалуженою та охоплює велику кількість державних органів, проте такі державні органи та їх нормативне забезпечення не можливо охарактеризувати як єдину злагоджену ефективну систему.

У контексті еволюції системи державного управління інтелектуальною власністю в Україні можливо зазначити такі пропозиції:

1. Впровадження ефективних механізмів захисту знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань, авторських прав на об'єкти інтелектуальної власності в мережі Інтернет.

2. Забезпечення розвитку системи фінансового та податкового стимулювання інноваційної діяльності.

3. Розробка та прийняття нормативно-правових актів, які врегулюють франчайзинг в Україні.

4. Сприяння створенню ефективної інфраструктури функціонування ринку інтелектуальної власності в Україні.

5. Забезпечення інформаційної підтримки суб'єктів ринку об'єктів інтелектуальної власності.

Таким чином, внаслідок втілення вищевказаних пропозицій і удосконалення організаційного забезпечення державного управління інтелектуальною власністю, буде змінена на краще економічна ситуація в країні. Крім того, це надасть змогу залучати національний науковий та науково-технологічний комплекси до іноваційних процесів.

Україна має величезний науковий потенціал, тому велике значення для розвитку інтелектуальної власності. економічного зростання держави має подальше створення належних умов для винахідницької та інноваційної діяльності.

Без удосконалення державою відповідних механізмів державного управління та належного державного регулювання відносин в цій сфері повноцінний розвиток інституту інтелектуальної власності в

support to the subjects of the market of intellectual property objects and to eliminate gaps in the antitrust laws of Ukraine. The article defines the main problems that need to be solved for the possibility of improving the state management of intellectual property. The author suggests directions, the development of which will improve the mechanisms of state management in the field of intellectual property in Ukraine and increase the level of innovation.

Keywords: *public administration, system, intellectual property, state agency, problems.*

Received: 16.09.2018

References:

1. Hura M.V. (2004) Systema pravovoi okhorony ob'ektiv prava intelektualnoi vlasnosti [System of legal protection of objects of intellectual property rights]. YurHazeta – YurGazeta, 7 (19), 1-2 [in Ukrainian].
2. Pro stvorennia Derzhavnoho patentnoho vidomstva On the creation of the State Patent Office] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/29-92-%D0%BF> [in Ukrainian].
3. Pro stvorennia Derzhavnoho ahentstva Ukrainy z avtorskykh i sumizhnykh prav [On the creation of the State Agency of Ukraine on Copyright and Related Rights] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/154-92-%D0%BF> [in Ukrainian].
4. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#n4292> [in Ukrainian].
5. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro zminy v systemi tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady Ukrainy» [The Decree of the President of Ukraine «changes in the system of central executive bodies of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/250/99> [in Ukrainian].
6. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro zminy u strukturi tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady» [The Decree of the President of Ukraine «On changes in the structure of central executive bodies»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from

<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1573/99> [in Ukrainian].

7. Richnyi zvit derzhavnoi sluzhby z intelektualnoi vlasnosti za 2003 rik [Annual Report of the State Service for Intellectual Property for 2003] (n.d.). uipv.org. Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-20073 [in Ukrainian].

8. Holovkova O.M. (2008) Henezys pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti [Genesis of Legal Protection of Intellectual Property]. Forum prava – Law forum, 1. Retrieved from <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/FP/2008-1.htm> [in Ukrainian].

9. Richnyi zvit derzhavnoi sluzhby z intelektualnoi vlasnosti za 2007 rik [Annual Report of the State Service for Intellectual Property for 2007] (n.d.). uipv.org. Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2007 [in Ukrainian].

10. Richnyi zvit derzhavnoi sluzhby z intelektualnoi vlasnosti za 2008 rik [Annual Report of the State Service for Intellectual Property for 2008] (n.d.). uipv.org. Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2008 [in Ukrainian].

11. Richnyi zvit derzhavnoi sluzhby z intelektualnoi vlasnosti za 2009 rik [Annual Report of the State Service for Intellectual Property for 2009] (n.d.). uipv.org. Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2009 [in Ukrainian].

12. Richnyi zvit derzhavnoi sluzhby z intelektualnoi vlasnosti za 2010 rik [Annual Report of the State Service for Intellectual Property for 2010] (n.d.). uipv.org. Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2010 [in Ukrainian].

13. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia derzhavnoi systemy pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti v Ukraini» [The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Concept of Reforming the State System of Legal Protection of Intellectual Property in Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249086258> [in Ukrainian].

14. Richnyi zvit derzhavnoi sluzhby z intelektualnoi vlasnosti za 2011 rik [Annual Report of the State Service for Intellectual Property for 2011] (n.d.). uipv.org. Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2011 [in Ukrainian].

15. Richnyi zvit derzhavnoi sluzhby z intelektualnoi vlasnosti za 2013 rik [Annual Report of the State Service for Intellectual Property for 2013] (n.d.). uipv.org. Retrieved from http://www.uipv.org/i_upload/file/AnnualReport/zvit_ukr-2013 [in Ukrainian].

16. Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro skhvalennia Kontseptsii reformuvannia derzhavnoi systemy pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti v Ukraini» [The Order of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Concept of Reforming the State System of Legal Protection of Intellectual Property in Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://www.kmu.gov.ua/ua/npas/249086258> [in Ukrainian].

17. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Deiaki pytannia optymizatsii diialnosti tsentralnykh orhaniv vykonavchoi vlady derzhavnoi systemy pravovoi okhorony intelektualnoi vlasnosti» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «Some Issues of Optimization of the Activities of Central Executive Bodies of the State System of Legal Protection of Intellectual Property»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/585-2016-%D0%BF> [in Ukrainian].

18. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro utvorennia Vyshchoho sudu z pytan intelektualnoi vlasnosti» [The Decree of the President of Ukraine «On the formation of the Supreme Court on Intellectual Property»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/299/2017> [in Ukrainian].

19. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro utvorennia Rady z pytan intelektualnoi vlasnosti» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the formation of the Council on Intellectual Property»] (n.d.). kmu.gov.ua. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-utvorennya-radi-z-pitan-intelektualnoyi-vlasnosti> [in Ukrainian].

20. Zakon Ukrainy «Pro efektyvne upravlinnia mainovymi pravamy pravovlasnykiv u sferi avtorskoho prava i (abo) sumizhnykh» [The Law of Ukraine «On Effective Management of the Rights of Owners in the Sphere of Copyright and (or) Related»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2415-viii> [in Ukrainian].

21. Zakon Ukrainy «Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy» [The Law of Ukraine «On National Security of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2469-19> [in Ukrainian].

22. Nakaz Ministerstva ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro departament intelektualnoi vlasnosti» [The Decree of the Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine «On Approval of the Regulations on the Department of Intellectual Property»] (n.d.) document.ua. Retrieved from <http://document.ua/pro-zatverdzhennja-polozhennja-pro-departament-intelektualno-doc315080.html> [in Ukrainian].

23. Nakaz Ministerstva Vnutrishnikh Sprav Ukrainy «Pro orhanizatsiiu diialnosti pidrozdiliv derzhavnoi sluzhby borotby z ekonomichnoiu zlochynnistiu Ministerstva vnutrishnikh sprav Ukrainy» [The Decree of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine «On the organization of activities of the civil service departments for combating economic crime of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine»] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1588-12> [in Ukrainian].

24. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo okhorony zdorovia Ukrainy» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Regulation on the Ministry of Health of Ukraine»] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/267-2015-%D0%BF> [in Ukrainian].

25. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo kultury Ukrainy» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Regulation on the Ministry of Culture of Ukraine»] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

26. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Regulation on the Ministry of Education and Science of Ukraine»] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/630-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

27. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo zakordonnykh sprav Ukrainy» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Regulation on the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine»] (n.d.) zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

28. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo finansiv Ukrainy» [The Resolution of the Cabinet

of Ministers of Ukraine «On Approval of the Regulation on the Ministry of Finance of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

29. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo yustytysii Ukrainy» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On Approval of the Regulation on the Ministry of Justice of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-%D0%BF> [in Ukrainian].

30. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro utvorennia Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy ta Derzhavnoi mytnoi sluzhby Ukrainy» [The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine «On the formation of the State Tax Service of Ukraine and the State Customs Service of Ukraine»] (n.d.). minfin.gov.ua. Retrieved from <https://www.minfin.gov.ua/news/view/kabinet-ministriv-skhvalyv-postanovu-pro-utvorennia-derzhavnoi-podatkovoi-ta-derzhavnoi-mytnoi-sluzhb?category=novini-ta-media&subcategory=vsi-novini> [in Ukrainian].

31. Zakon Ukrainy «Pro Antymonopolnyi komitet Ukrainy» [The Law of Ukraine «On Antimonopoly Committee of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3659-12> [in Ukrainian].

32. Zakon Ukrainy «Pro Fond derzhavnoho maina Ukrainy» [The Law of Ukraine «On the State Property Fund of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

33. Zakon Ukrainy «Pro Radu natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy» [The Law of Ukraine «On the National Security and Defense Council of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].

34. Zakon Ukrainy «Pro Sluzhbu bezpeky Ukrainy» [The Law of Ukraine «On the Security Service of Ukraine»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> [in Ukrainian].

35. Zakon Ukrainy «Pro prokuraturu» [The Law of Ukraine «On the prosecutor's office»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> [in Ukrainian].

36. Ukaz Prezydenta Ukrainy «Pro Polozhennia pro Derzhavnu inspektsiiu Ukrainy z pytan zakhystu prav spozhyvachiv» [The Decree of the President of

Ukraine «On the Regulations on the State Inspection of Ukraine on Consumer Rights Protection»] (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/465/2011> [in Ukrainian].

37. Statut Derzhavnoi orhanizatsii «Ukrainske ashenstvo z avtorskykh ta sumizhnykh prav» [Statute of the State Organization «Ukrainian Association for Copyright and Related Rights»] (n.d.). uacr.org. Retrieved from <http://www.uacr.org/wp-content/uploads/2018/12/Statut-Derzhavnoyi-organizatsiyi-Ukrayinske-agentstvo-z-avtorskih-ta-sumizhnih-prav-vid-10.12.2018> [in Ukrainian].

Відомості про авторів / Information about the Authors

Ємельянов Володимир Михайлович: Чорноморський національний університет ім. Петра Могили: вул. 68 десантників 10, Миколаїв, 54003, Україна.

Volodymyr Yemelyanov: Petro Mohyla Black Sea National University: 68 Desantnykiv str. 10, Mykolaiv, 54003, Ukraine.

ORCID.ORG/0000-0002-2995-8445

E-mail: d_idu@ukr.net

Слободянюк Дмитро Сергійович: Чорноморський національний університет ім. Петра Могили: вул. 68 десантників 10, Миколаїв, 54003, Україна.

Dmitro Slobodyanyuk: Petro Mohyla Black Sea National University: 68 Desantnykiv str. 10, Mykolaiv, 54003, Ukraine.

ORCID.ORG /0000-0001-6281-1907

E-mail: slobodyanyuk.dmitry@gmail.com